

Література

1. Бланк А. И. Основы инвестиционного менеджмента / А. И. Бланк. — К.: Ника-Центр, Эльга-Н, 2001. — 672 с.
2. Борщ Л. М. Інвестування: теорія і практика / Л. М. Борщ. — К.: Знання, 2005. — 470 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом МФУ 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>
4. Поєдинок В. В. Інвестиційна діяльність як вид господарської діяльності / В. В. Поєдинок // Господарське право та господарський процес. — 6 — 2/2013. — С. 131 — 135.
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991р. № 1560 — XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws>

УДК 336.025

Алла ХМЕЛЮК *

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА

THE WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL MONITORING

Анотація. Запропоновано 14 основних напрямів підвищення ефективності фінансового моніторингу, які, за умови реалізації на системній, комплексній основі, сприятимуть успішному функціонуванню основних економічних інститутів, забезпеченню фінансової стабільності та стимулюванню сталого економічного зростання.

Аннотация. Предложено 14 основных направлений повышения эффективности финансового мониторинга, которые, при условии реализации на системной, комплексной основе, будут способствовать успешному функционированию основных экономических институтов, обеспечению финансовой стабильности и стимулированию устойчивого экономического роста.

Abstract. The proposed 14 main directions of increase of efficiency of financial monitoring, which, if it is implemented in a systematic, integrated manner, will contribute to the successful functioning of major economic institutions, to ensure financial stability and stimulate sustained economic growth.

З набранням чинності новою редакцією Закону [1] діяльність як суб'єктів первинного фінансового моніторингу, так і ДСФМУ щодо протидії легалізації незаконно одержаних доходів і фінансуванню тероризму характеризується комплексністю і системним характером.

Зараз достатньо ефективно працюють підрозділи з оцінки загроз національній безпеці, які виникають у результаті легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Проте, ефективність функціонування фінансового моніторингу потребує подальшого удосконалення.

На сьогодні тривалою і такою, що не сприяє забезпеченню високих показників ефективності фінансового моніторингу залишається процедура реагування правоохоронних органів на матеріали, які надсилаються ДСФМУ та їх діяльності з виявлення послідовності реалізації злочинних схем і зворотного зв'язку зі Службою щодо результатів проведеної роботи. Така ситуація знижує показник ефективності фінансового моніторингу — дієвість. Крім того, часто підрозділи державної реєстрації, Державна фіскальна служба України, органи внутрішніх справ взагалі ігнорують запити суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо ідентифікації клієнтів, зокрема тих, які мають не погашену або не зняту в установленому законом порядку судимість за корисливі кримінальні правопорушення, тероризм тощо, так само як ДСФМУ не інформує суб'єктів первинного фінансового моніторингу з питань порушення/закриття кримінальних справ за повідомленнями таких суб'єктів, прийняття судами рішень за кримінальними провадженнями і т. ін.

Для підвищення ефективності фінансового моніторингу важливо урахувати той факт, що схеми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, постійно ускладнюються, незаконні доходи змішуються з легальними джерелами доходів, саме тому фінансовий моніторинг потрібно здійснювати постійно, систематизуючи і проводячи обробку, облік, аналіз відомостей про рух го-

* ХМЕЛЮК Алла Анатоліївна / Алла ХМЕЛЮК / Alla HMELIUK — аспірант кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Національного університету ДПС України, e-mail: stami@ukr.net

тівкових і безготівкових фінансових ресурсів юридичних і фізичних осіб, а також інших активів для з'ясування можливого включення доходів, одержаних злочинним шляхом, в легальні потоки банківських та інших організацій і прогнозування фінансових можливостей і поведінки відповідного суб'єкта господарювання у перспективі.

На наше переконання, запровадження для суб'єктів фінансового моніторингу контрольної функції у вигляді можливості проведення електронної невиїзної перевірки та прогнозування фінансових меж і можливостей суб'єктів господарювання сприятимуть проведенню професійної оцінки усіх факторів, на підставі якої можливе прийняття обґрунтованих рішень про направлення інформації до уповноважених органів.

Зазначимо, що важливими у процесі фінансового моніторингу залишаються ризики, пов'язані з діяльністю фінансових інститутів, які вимагають тісної співпраці ДСФМУ з НБУ, з метою передбачення негативних процесів; галузеві ризики; регіональні ризики. Таким чином, і стратегія, і тактика фінансового моніторингу повинна формуватися на основі результатів превентивного аналізу можливих ризиків відмивання незаконних доходів.

Сьогодні на перший план виходить необхідність у моніторингу фінансових потоків з метою виявлення фінансових операцій, пов'язаних з фінансуванням терористичної діяльності, які можуть характеризуватися: міжнародним характером здійснюваних фінансових операцій, значними обсягами готівкових операцій, використання у фінансових схемах благодійних фондів, неурядових або фіктивних організацій тощо.

У цьому аспекті для першочергового відслідковування таких операцій потрібні спільні дії міжнародних організацій, які здійснюють діяльність з перекриття каналів фінансування терористичних організацій і недопущення, зокрема в Україну, потоків незаконних фінансових ресурсів. Це вимагає інформаційного обміну із зарубіжними фінансовими розвідками. Обміну інформацією з компетентними органами іноземних держав, використання міжнародних баз даних також потребує деофшоризація економіки, у т. ч. через проведення перевірок наявності реєстрації та діяльності іноземних контрагентів.

Потребує нівелювання і проблема функціонування стійких організованих тіньових банківських каналів з переміщення фінансових ресурсів по фіктивних зовнішньоторговельних контрактах, що, крім іншого, вимагає удосконалення процедур митного і валютного контролю і нарощування зусиль із забезпечення збереження бюджетних коштів, зловживання з якими спостерігаються і надалі. Вимагає проведення перевірок цільового та ефективного використання суб'єктами господарювання коштів, залучених під державні гарантії.

Розширення знань про нові способи і методи «відмивання» злочинних доходів і фінансування тероризму сприятиме боротьбі з нецільовим використанням та розкраданням коштів, виділених на фінансування Міністерства оборони України при розміщенні та виконанні державного оборонного замовлення, які наявні у 2015 році.

Для підвищення ефективності фінансового моніторингу актуальними вважаємо застосування методу припинення, зокрема спекуляцій на валютному ринку країни, який спрямований на превентивні дії, а також перехід від формальних показників роботи, проведеної у сфері фінансового моніторингу, до комплексного аналізу стану економіки через запровадження механізму раннього попередження порушень у фінансовій сфері шляхом реалізації цільових скоординованих заходів щодо ліквідації тіньових площадок незаконних фінансових операцій; нівелювання стійких організованих тіньових банківських каналів переміщення фінансових ресурсів.

Ураховуючи той факт, що фінансовий моніторинг — це досконалий механізм відстежування й аналізу фінансових потоків, причому адресних потоків, завдяки якому миттєво можна отримати інформацію про рух фінансових ресурсів громадян та організацій у розрізі часу та простору, завданням фінансового моніторингу є виведення бізнесу з тіні, забезпечення прозорості усіх фінансових операцій.

При цьому, мета фінансового моніторингу — досягнення кінцевого результату розслідування, арешт і конфіскація коштів і майна, одержаних незаконним шляхом, а також притягнення винних осіб до відповідальності. Тільки такі показники можуть свідчити про боротьбу з економічними злочинами, корупцією, наркаторгівлею, торгівлею зброєю, боєприпасами, людьми, тероризмом та іншими тяжкими злочинами, що проявляється у таких критеріях ефективності фінансового моніторингу, як доцільність та економічність.

На сьогодні складною залишається процедура повернення виявлених злочинних фінансових ресурсів у легальний обіг і до державного бюджету України, оскільки конвертаційні центри, фіктивні фірми використовуються і для виведення законно зароблених грошей із легального обігу, зокрема через трансферне ціноутворення, що зумовлює необхідність у розмежуванні таких понять як «відмивання» (кримінальне діяння) і «легалізація» (як можливе джерело інвестицій).

Підвищення ефективності фінансового моніторингу, як надійного інструменту управління фінансами можливе за умови:

1) функціонування такої системи фінансового моніторингу, коли через Єдину централізовану інформаційну базу всі його учасники зможуть користуватися його результатами та коли діятиме система ефективного оперативного обміну інформацією між зацікавленими органами державної влади;

2) використання в якості основи для створення системи фінансового моніторингу вже функціонуючих баз даних Державної фіскальної служби України та правоохоронних органів;

3) введення до складу об'єктів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, коштів, отриманих від мінімізації податків, операцій з бюджетними коштами, а також — одержаних від несплати митних і податкових платежів. На сьогодні складно провести різницю між мінімізацією податків і трансферним ціноутворенням;

4) урахування, що не завжди уповноважені органи мають оперативну інформацію про здійснення операцій на ринку цінних паперів, а також про персональні дані усіх учасників таких угод і операцій, важливим напрямом є чітке правове визначення методичних принципів обліку угод і операцій, що здійснюються на ринку цінних паперів з обов'язковим встановленням персональних даних учасників таких трансакцій;

5) посилення контролю за структурою власності організацій, що здійснюють операції з грошовими ресурсами або іншим майном, в частині, що стосується виявлення вигодонабувачів і дійсних власників; акумулювання в наглядових органах інформації про засновників (учасників) і дійсних власників організацій, які проводять операції з грошима або майном афілійованих осіб;

6) налагодження комплексної системи статистичної звітності правоохоронних та інших компетентних органів про попереджені, виявлені, розкриті, розслідувані злочини, а також про переслідування осіб, які їх вчинили;

7) забезпечення прозорості фінансово — банківської діяльності, посилення контролю за обігом готівкових коштів у зонах з високим рівнем ризику скоєння злочинів;

8) перехід від виявлення, розкриття і припинення окремих злочинів до комплексних випереджувальних заходів щодо нейтралізації і припинення діяльності злочинних співтовариств, причетних до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму;

9) здійснення контролю за витратами і доходами громадян із застосуванням непрямих методів, що сприятиме у т. ч. мінімізації ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

10) виявлення фінансових операцій, стосовно яких є достатні підстави для підозри в тому, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму і дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території України або державного кордону; виявлення представників незаконних збройних формувань і припинення їх фінансової діяльності, спрямованої на протиправне одержання доходів чи їх легалізацію;

11) виявлення фактів переміщення товарів, готівкових і безготівкових коштів, розрахункових документів, інших валютних цінностей, культурних цінностей, дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та виробів з них, які можуть використовуватися з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму;

12) виявлення злочинів, пов'язаних з комп'ютерними системами і даними (кіберзлочини), і запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних від їх здійснення.

13) забезпечення тісного взаємозв'язку фінансового моніторингу з системою управління та контролю за державними фінансами і фінансами органів місцевої влади;

14) створення необхідних фінансових, технічних, організаційних і кадрових умов функціонування системи фінансового моніторингу.

Досягнути усіх перелічених результатів можна за умови політичної та соціальної стабільності, наявних розвинутих механізмів та інститутів фінансових ринків, досконалої системи грошового обігу, ефективної ділової інфраструктури і системи оподаткування, захищеності особистості і її приватної власності, ведення боротьби із псевдопідприємництвом.

Реалізація заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування системи фінансового моніторингу дозволить забезпечити збільшення обсягів надходжень до бюджетів бюджетної системи держави, підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами держави, створить умови для економічного зростання та фінансової стабільності.

Перелічені пріоритетні напрями підвищення ефективності фінансового моніторингу щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, здійснювані на системній, комплексній основі, дозволять створити необхідні умови для підвищення якості управління фінансами, успішного функціонування основних економічних інститутів, забезпечення фінансової стабільності та стимулювання сталого економічного зростання.

Література

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 року № 1702 — VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141702.html.

УДК 336.71

Анатолій ЧЕРНИШОВ *

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

ОЦЕНИВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕОРГАНИЗАЦИИ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ

ASSESSING THE EFFICIENCY OF UKRAINIAN BANKING SECTOR RESTRUCTURING

Анотація. У статті розглянуто основні методи реорганізації банківських установ. Оцінено ефективність процесу реорганізації в банках України. Висвітлено основні напрями підвищення ефективності банківських злиттів та поглинань.

Аннотация. В статье рассмотрены основные методы реорганизации банковских учреждений. Оценена эффективность процесса реорганизации в банках Украины. Освещены основные направления повышения эффективности банковских слияний и поглощений.

Abstract. In the article the basic methods of restructuring banks. The efficiency of the reorganization process in banks Ukraine. The basic directions of increase of efficiency of bank mergers and acquisitions.

Аналіз сучасного стану банківської системи України дає підстави стверджувати, що за роки незалежності вона практично сформована і в цілому відповідає запитам перехідного періоду. Розробка та запровадження нових принципів діяльності банків, організація системи банківського нагляду, розробка Національним банком України необхідної нормативно-правової бази, широке використання зарубіжного досвіду та накопичення власного зробили банківську систему України важливою складовою фінансово-кредитної системи держави.

Однак виявилось, що для реалізації вказаних завдань банківська система України є малопотужною, характеризується низьким рівнем капіталізації та ліквідності, дуже вразлива до коливань на фінансово-кредитному ринку, має низький рівень банківського менеджменту.

У світовій банківській практиці реорганізація широко використовуються як метод відбору найефективніших і пристосованих до конкурентних умов кредитних установ. Багато великих національних і міжнародних банків виникли в результаті численних злиттів і поглинань з конкуруючими установами. У даний час банківська система України функціонує в умовах потреби у масштабних процесах консолідації й укрупнення діючих банків. У зарубіжній науковій літературі проблеми реорганізації та реструктуризації комерційних банків висвітлено досить широко, зокрема, в роботах Брейлі Р., Бріггема Є., Горіної С.О., Гроппеллі А., Ларіонової І.В., Майєрса С., Нікбахта Є., Роуза П., Сінкі Дж., Хорна В. та інших. Дослідження вказаних проблем вітчизняними вченими тільки-но розпочалося, але перші результати ми можемо знайти в наукових працях Гейця В.М., Козьменка С.М., Міщенко В.І., Мороза А.М., Науменкової С.В., Савлука М.І., Стельмаха В.С., Суторміної В.М., Федосова В.М., Ющенко В.А. та ін. Разом з тим слід зазначити, що невирішеними залишається низка конкретних науково-прикладних і практичних завдань щодо вдосконалення банківського нагляду, управління банками, в т.ч. у стані фінансової скрути, порядку ліквідації, злиття та приєднання банків, шляхів підвищення рівнів капіталізації та ліквідності тощо. Тобто існує практична необхідність у розробці та вдосконаленні конкретних схем і механізмів реорганізації та реструктуризації комерційних банків з метою забезпечення їх стабільного функціонування в інтересах економіки та суспільства.

* **ЧЕРНИШОВ Анатолій Сергійович / Анатолій ЧЕРНЫШОВ / Anatoly CHERNYSHEV** — магістрант спеціальності «Банківська справа» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, e-mail: anatolychernyshev@ukr.net

Науковий керівник: **ТРИГУБ Олена Володимирівна** — к.е.н., доцент кафедри банківської справи Київського національного університету імені Тараса Шевченка.